
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2018:3

Strukturfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas sex motioner varav fem som på olika sätt knyter an till förändringar som skett av strukturen på lokal nivå, främst avseende den strukturreform som trädde i kraft den 1 januari 2014. I utskottsbehandlingen av motionerna som berör strukturreformen har kyrkostyrelsens arbetsutskott lämnat en redogörelse för utskottet hur arbetet med dessa frågor bereds av kyrkostyrelsen. Organisationsutskottet konstaterar att det mot bakgrund av pågående uppföljningar saknas ett behov av ytterligare utredningsinitiativ och utskottet anser därför att motion 2018:32, 2018:34, 2018:36, 2018:78 och 2018:82 ska avslås.

Med anledning av de viktiga frågor som motionerna aktualiserar vill utskottet samtidigt betona vikten av att det lokala perspektivet även fortsättningsvis är en viktig del i det fortsatta arbetet. Motion 2018:56 om kyrkvårdar behandlar ett förslag till ändring av regleringen i kyrkoordningen rörande kravet på antalet kyrkvårdar som ledamöter eller ersättare i församlingsråd. Förslaget innebär att minst en av kyrkvårdarna ska vara ledamot eller ersättare i församlingens kyrkoråd eller i församlingsrådet i stället för som nu två. Utskottet finner i likhet med motionären att det finns skäl för en sådan ordning och föreslår att motionen ska bifallas. Utskottet föreslår att ändringarna i kyrkoordningen ska träda i kraft den 1 januari 2019.

Utskottet föreslår också kyrkomötet, med anledning av motion 2018:36 och 2018:78, besluta att uppdra till kyrkomötets presidium att tillse att kyrkomötet får information om de utvärderingsinsatser rörande strukturfrågor som görs av kyrkostyrelsen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:32.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:34.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:36.
4. Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2018:56 med den ändring som framgår av utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen enligt *bilaga 1*.
5. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:78, punkt 1.
6. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:78, punkt 2.
7. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:82.
8. Kyrkomötet beslutar med anledning av motion 2018:36 och 2018:78 att uppdra till kyrkomötets presidium att tillse att kyrkomötet får information om de utvärderingsinsatser rörande strukturfrågor som görs av kyrkostyrelsen.

Motionernas förslag

Motion 2018:32 av Berth Löndahl, Förhållandet mellan pastorat och församling

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera en förändring, så att ordförande i församlingsråden tillsätts av församlingsrådet självt och att församlingsråden har att tillsammans med kyrkofullmäktige godkänna församlingsinstruktionen.

Motion 2018:34 av Berth Löndahl, Utred församlingsbegreppet

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur begreppet församling i dag ska förstås, detta inte minst utifrån de förändringar som strukturutredningen medfört.

Motion 2018:36 av Berth Löndahl, Utvärdera strukturutredningen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning med uppgift att utvärdera vilka konsekvenser, positiva och/eller negativa, som strukturutredningens genomförande fått och så även föreslå nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med eventuella problem som kan ha uppstått.

Motion 2018:56 av Eva Kyrk, Kyrkvårdar i församlingsråd

Kyrkomötet beslutar att ändra lydelsen i 4 kap. 19 §, sista stycket, första meningen i kyrkoordningen till ”Minst en av kyrkvårdarna ska vara ledamot eller ersättare i församlingens kyrkoråd eller i församlingsrådet”.

Motion 2018:78 av Inga Alm, Utvärdering av sammanslagningar av församlingar

Kyrkomötet beslutar att

1. uppdra till kyrkostyrelsen att i samråd med stiftens utvärdera genomförda sammanslagningar av församlingar,
2. uppdra till kyrkostyrelsen att med ledning av genomförd utvärdering föreslå åtgärder för att utveckla en levande och lokalt förankrad folkkyrka.

Motion 2018:82 av Margareta Andersson, Församlingsrådets kompetens

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda och eventuellt förtydliga församlingsrådets kompetens i ekonomiska frågor.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna 2018:32, 2018:34 och 2018:56 i Ln 2018:6y, *bilaga 2*.

Yttrande från Kyrkorättsnämnden

Kyrkorättsnämnden har yttrat sig över motion 2018:56 i Kn 2018:4y, *bilaga 3*.

Bakgrund

Församlingsbegreppet

I inledningstexten till den andra avdelningen i kyrkoordningen om församlingarna anges det att Svenska kyrkan framträder lokalt som en församling och att det är denna som är den primära enheten inom kyrkan. Av 2 kap. 1 § kyrkoordningen framgår det att församlingen är det lokala pastorala området. Det är som församling som Svenska kyrkan framträder på lokal nivå. Begreppet pastoralt område har definierats i kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte som: ”Med pastoralt område menas ett territoriellt område inom vilket man har till uppgift att till enskilda människor överräcka det kristna budskapet i ord och handling”.

Församlingsbegreppet har tidigare behandlats i kyrkomötet. I Organisationsutskottets betänkande *Församlingsbegreppet* (O 2014:13) behandlades motion 2014:43. Motionärerna föreslog att kyrkomötet skulle besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att som en följd av organisationsförändringen på nytt reflektera över begreppet församling. Betänkandet ger en utförlig förklaring till församlingsbegreppets ursprung och dess mer moderna innebörd samt strukturutredningens betydelse i sammanhanget. Utskottet avtog motionen och motiverar det med att tidpunkten ansågs för tidig att utvärdera reformerna. Kyrkomötet följde utskottets förslag till beslut.

Kyrkomötet beslutade 2017 att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda och återkomma med förslag till kyrkomötet om hur ordet pastoral i kyrkoordningen kan ersättas med andra formuleringar, som inte lika lätt missförstås (Motion 2017:147, O 2017:14, KmSkr 2017:24). Enligt kyrkostyrelsens redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden bereds ärendet för närvarande inom kyrkokansliet och arbetet med att ta fram en rapport kommer att påbörjas under 2018. Ärendet beräknas slutrapporteras till kyrkomötet 2020 (KsSkr 2018:3, s.10).

Församlingsbegreppets ursprung

Församling är en översättning av det grekiska ekklesiā (ἐκκλησία) som i sig inrymmer en dubbel mening. Ekklesiā betyder såväl kyrkan i vidare mening som den lokala kristna gemenskapen.

När kristendomen etablerades i Sverige kom den lokala organisationen att bestå av territoriellt bestämda socknar, bildade kring ett antal gårdar som kunde ge nog med tionde för att underhålla kyrka och präst. Socknen hade sitt ursprung som gemenskap men denna primärt kollektiva innebörd övergick successivt till att bli en beteckning på ett geografiskt område. Socknen var i första hand en kyrklig gemenskap relaterad till sockenkyrkan, prästen och biskopen men hade även vissa funktioner i profana sammanhang. Även om en utgångspunkt var att det skulle vara en präst per kyrka och socken så blev detta inte en ordning som alltid kunde behållas. Det bildades prästgäll där en präst hade ansvaret för flera socknar och deras sockenbor.

Församlingsbegreppet kom i bruk med reformationen. Församling användes i översättningen av Nya testamentet 1526. Som kyrkorättsligt begrepp etablerades det i kyrkoordningen 1571 där det användes parallellt med begreppet kyrksocken. Med begreppet församling tydliggjordes kyrkan som en gemenskap av troende.

Modern innebörd av begreppet

I diskussionsbetänkandet från 1982 års kyrkokommitté, *Församlingen i framtiden* (SOU 1983:55) diskuterades församlingsbegreppet. Kommittén anförde att begreppet församling är ett ord med flera betydelser. Man lyfte fram tre av dessa; det renodlat teologiska, det territoriella och det sociologiska.

Som renodlat teologiskt begrepp handlade det, enligt kommittén, om delaktighet i Kristus och en gemenskap i tron på Kristus. I ett arbete med församlingsstrukturen i landet var det, enligt kommittén, dock knappast i denna renodlat teologiska form begreppet användes. Då var det i stället två andra församlingsbegrepp som ofta stod mot varandra: det territoriella och det sociologiska.

Det territoriella församlingsbegreppet som anknyter till Svenska kyrkans territoriella församlingsstruktur och att Sverige geografiskt är indelat i församlingar var, enligt kommitténs mening, det som var lättast att definiera och därtill det som de flesta omedelbart förknippade med ordet församling. Varje svensk medborgare och var och en som bor i Sverige bor också i en församling.

Det sociologiska begreppet församling tog sin utgångspunkt i människor. Församlingen utgörs i denna mening av en grupp människor som kommer samman till någonting gemensamt, gudstjänst eller annan församlingsverksamhet. Församling är då dessa människor, som har det gemensamt att de brukar komma samman, även då de är utspridda var för sig i hemmet eller i samhället i övrigt.

Kommittén menade dock att vare sig det territoriella eller det sociologiska församlingsbegreppet var isolerade från ett teologiskt församlingsbegrepp då bägge kunde tolkas teologiskt så att de gav uttryck åt teologiska tankar och blev bärare av ett teologiskt innehåll.

Kommittén konstaterade sammanfattningsvis att olika tolkningar av församlingsbegreppet inte var exklusiva i förhållande till varandra. Sålunda, menade man, erkände t.ex. företrädare för det territoriella församlingsbegreppet behovet av att gemenskapsgrupper bildas inom den territoriella församlingen och på samma sätt fanns företrädare för ett gemenskapsorienterat församlingsbegrepp som i den territoriella strukturen såg en kritisk fråga om öppenhet och tillgänglighet. Man konstaterade att de flesta i praktiken levde med dubbla församlingsbegrepp.

Både den territoriella och den sociologiska innebörden av församlingsbegreppet kommer till uttryck i kyrkoordningen. I inledningstexten till andra avdelningen sägs följande.

Svenska kyrkan har en rikstäckande indelning i territoriella församlingar som pastorala områden. Församlingen är samtidigt en gemenskap av de människor som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område.

Församlingsbegreppet och strukturutredningen

Strukturutredningen anförde i sitt betänkande *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2) att det fanns ett uppenbart behov av en kyrklig struktur som ger förutsättningar för människor att få och behålla en relation till en församling som präglas av delaktighet och tillhörighet. Utredningen redovisade att det av de remissvar som inkommit på diskussionsmaterialet *Strukturer för framtidens församling* tydligt kunde urskiljas önskemål om fungerande lokala gemenskaper. Man anförde att det behövdes en organisation som främjar lokalt engagemang och lokalt inflytande vilket talade för relativt små enheter som är lätt överblickbara och ger förutsättningar för personliga relationer. Mot detta fick, enligt utredningen, ställas de krav som finns på långsiktig ekonomisk bärkraft och god kompetensförsörjning även på områden som inte hör till den grundläggande uppgiften, vilket talade för relativt stora enheter. För att tillgodose behovet av såväl en nära gemenskap som en rationell resursanvändning med god administrativ kompetens menade utredningen att det i de flesta fall behövde finnas två lokala nivåer, församlingar och pastorat.

I samband med strukturförändringarna ändrades kyrkoordningen också vad gäller omfattningen av gudstjänstlivet såtillvida att det endast är i församlingar som inte ingår i pastorat samt i pastorat som det ska firas en huvudgudstjänst varje söndag och kyrklig helgdag (17 kap. 3 §, första stycket kyrkoordningen). Detta gällde tidigare, som huvudregel, för alla församlingar. För ett pastorat ska domkapitlet i församlingsinstruktionen besluta vad som ska gälla beträffande huvudgudstjänster i församlingarna (17 kap. 3 §, andra stycket kyrkoordningen).

Vid kyrkomötets behandling av denna fråga anförde Läronämnden i sitt yttrande (Ln 2012:2y) över kyrkostyrelsens skrivelse (KsSkr 2012:5) om strukturförändringar att församlingarna, enligt Läronämndens mening, också i den nya strukturen var subjekt för gudstjänstlivet eftersom de tillsammans tar ansvar för gudstjänstlivet, oavsett om de firar gudstjänst var för sig eller gemensamt i ett pastorat.

Församlingsråd m.m.

Bestämmelser om församlingsråd finns i huvudsak i 4 kap. kyrkoordningen. Församlingsrådet är styrelsen för den församling som ingår i ett pastorat.

Församlingsrådets uppgifter regleras i 4 kap. 21 §. Enligt bestämmelsen ska församlingsrådet fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen samt de övriga uppgifter som kyrkorådet beslutar. Exempelvis framgår det av 4 kap. 19 § att det ankommer på församlingsrådet att välja kyrkvårdar. Med undantag för kyrkoherden är det kyrkofullmäktige som väljer ledamöter och ersättare i församlingsrådet, 4 kap. 22 §. Inför val av församlingsråd ska det enligt 4 kap. 23 § genomföras ett församlingsmöte eller annat öppet nomineringsmöte som säkerställer församlingens inflytande. Vid ett sådant möte nominerar församlingens röstberättigade medlemmar kandidater till församlingsrådet. Att det är av betydelse att de som väljs till att representera församlingen har en förankring i församlingen betonades i motiven (SKU 2011:2, s. 248). Av 25 § samma kapitel kyrkoordningen framgår det att kyrkofullmäktige beslutar församlingsrådets mandatperiod, och att den som längst får vara fyra år. När det gäller tillsättningen av ordföranden i ett församlingsråd framgår det av 4 kap. 26 § att det enligt huvudregeln är kyrkofullmäktige som utser en ordförande bland ledamöterna. Av bestämmelsen framgår vidare att detta val kan delegeras till församlingsrådet, som utser församlingsrådets vice ordförande.

Det föreligger inte någon generell, kyrkoordningsreglerad, instruktion för församlingsråd. Däremot ska det av den gemensamma församlingsinstruktionen för församlingar som ingår i ett pastorat framgå hur ansvaret för församlingens grundläggande uppgift är fördelad mellan församlingarna och pastoratet, vilket framgår av 57 kap. 5 § andra stycket kyrkoordningen.

Församlingens grundläggande uppgift anges i 2 kap. 1 § och består av de fyra huvuddelarna att fira gudstjänst, bedriva undervisning, samt utöva diakoni och mission. Bestämmelsen i den delen är identisk med hur 4 § andra stycket i lag (1998:1591) om Svenska kyrkan är skriven. Nämda bestämmelse i kyrkoordningen stadgar vidare i fjärde stycket att det är församlingen som ska anställa och avlöna personal samt anskaffa och underhålla egendom som krävs för församlingens verksamhet. Till detta kommer dock vad som framkommer ur 5 § i samma kapitel kyrkoordningen, som tillkom som en del av de så kallade strukturförändringarna om en ny struktur på lokal nivå. Där framkommer det att pastoratet inom det pastorala området ansvarar för att församlingarna fullgör sin grundläggande uppgift, och att pastoratet har det ekonomiska ansvaret för alla församlingens uppgifter och fullgör uppgifterna i 1 § tredje och fjärde stycket samt 2–4 §§. Gränsdragningen mellan vad som kan beskrivas som

församlingens uppgift och pastoratets ansvar är inte prövad enligt nu gällande regelverk. I beslut 2006/42 gällande förvärv och försäljning av fastigheter fann Överklagandenämnden att det var samfälligheten som hade förvaltningsansvaret. Beslutet grundades på tidigare gällande bestämmelser i kyrkoordningen.

Gemensam församlingsinstruktion

Reglering av församlingsinstruktionen finns i huvudsak i 57 kap. kyrkoordningen. Avseende församlingsinstruktionen är det enligt 57 kap. 5 § ett krav när det gäller förslag till gemensam församlingsinstruktion att kyrkorådet samråder med församlingens råden inom pastoratet (utöver kyrkoherden och domkapitlet). I samma kapitel 6–7 §§ framgår vad som gäller för hur en församlingsinstruktion utfärdas, ändras och blir bindande för en församling. 6 § anger huvudregeln, nämligen att efter godkännande av kyrkofullmäktige eller kyrkoherden får domkapitlet utfärda församlingsinstruktionen. Fråga om en ändring av instruktionen kan väckas av såväl domkapitlet, som församlingens eller pastoratets beslutande organ, kyrkorådet, ett församlingsråd eller av kyrkoherden. Ändringar av detta slag godkänns och utfärdas på samma sätt som instruktionen. 7 § ger domkapitlet möjlighet att vid ”särskilda skäl” utfärda en församlingsinstruktion utan ett föregående godkännande.

Församlingsinstruktionens konturer har berörts i motiven. Ur ett mer praktiskt perspektiv fyller församlingsinstruktionen funktionen av att den är viktig när det gäller att i det konkreta fallet definiera församlingens ansvarsområde. Av instruktionen ska det framgå hur ansvaret för den grundläggande uppgiften är fördelad mellan församlingarna och pastoratet, samt ansvarsfördelningen mellan församlingarna inom pastoratet. Pastoratets kyrkoråd har möjlighet att delegera uppgifter till församlingens råd. Vilka olika uppgifter det kan bli fråga om att delegera vidare på det sättet är inte närmare reglerat i kyrkoordningen utan kan säkerligen bero på b.l.a. pastoratets och församlingarnas storlek. Exempel på församlingarnas samverkansområden där då pastoratet har ett mer direkt ansvar har tidigare bedömts vara t.ex. sjukhuskyrkan och konfirmandarbetet (SKU 2011:2, s. 250, och KsSkr 2012:5, s. 76).

Kyrkvårdar i församlingsråd

Kyrkvårdar är inte förtroendevalda i formell mening enligt 33 kap. 1 § kyrkoordningen. Kyrkovärdsinstitutionen har en lång tradition inom Svenska kyrkan, och en kyrkvård har ansetts inneha det förnämsta och viktigaste av kyrkans lekmannauppdrag.

En kyrkvård utses av församlingens råd (i församlingar som inte ingår i pastorat av kyrkorådet) och två av kyrkvårdarna ska vara ledamöter eller ersättare i församlingens råd. Som kyrkvård ska man enligt bestämmelsen i 4 kap. 19 § vara 16 år fyllda, kyrkotillhörig och döpt, och man kan endast vara kyrkvård i en församling i taget. Uppdraget för kyrkvärden är att tillsammans med präst, musiker och den gudstjänstfirande församlingen gestalta den enskilda gudstjänsten. Kyrkvårdar som är ledamöter i församlingens råd kan tillsammans med kyrkoherden vara med och ansvara för kyrkans kulturminnesskyddade inventarier enligt kulturmiljölagen (1988:950). Kravet på att minst två av kyrkvårdarna ska hämtas bland ledamöter och ersättare i församlingens styrelse, kyrkorådet eller församlingens råd, har motiverats med att det är viktigt med ett tydligt personsamband mellan församlingens styrelse och den gudstjänstfirande församlingen (se CsSkr 1999:3 s. 2–96). Enligt den numera upphävda kyrkolagen (1992:300) var kravet tidigare att minst en av kyrkvårdarna skulle utses bland ledamöterna och ersättarna i kyrkorådet, enligt den då gällande kyrkliga organisationen.

De så kallade strukturförändringarna trädde i kraft den 1 januari 2014 och en redogörelse för deras innebörd finns exempelvis i Organisationsutskottets betänkande Strukturfrågor (O 2012:2).

Sedan strukturförändringarnas genomförande har kyrkomötet vid ett flertal tillfällen behandlat motioner som rör detta. I Organisationsutskottets betänkande Strukturförändringsfrågor (O 2016:3) ges en utförlig redogörelse för hur strukturförändringarnas genomförande har behandlats i kyrkomötet. I betänkandet hänvisade utskottet till tidigare uttalanden av utskottet om att kyrkomötets strukturbeslut från 2012 kräver uppföljning och reflektion. Vid den tidpunkten, dvs. 2016, bedömde man att det var för tidigt att tillsätta en utredning för utvärdering av strukturbeslutet, b.l.a. av det skälet att det inte hade gått så lång tid sedan reformen trädde i kraft. Organisationsutskottet föreslog i betänkandet Några frågor om församlingsråd och strukturreformen (O 2015:11) att kyrkomötet skulle ge kyrkostyrelsen uppdraget att inleda ett arbete för att följa strukturreformens utveckling och då med ett särskilt fokus på församlingsråden. Kyrkomötet beslutade i enlighet med förslaget, och i kyrkostyrelsens skrivelse Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2016 (KsSkr 2017:2, bilaga 2, s. 48 f) redogör styrelsen för hur ärendet behandlats.

Under våren 2016 har frågan beretts genom en analys av befintliga data, pågående forskningsprojekt inom närliggande områden och de studier stift låtit göra av effekter av strukturförändringar. Denna genomgång visar att genom befintlig årlig statistik kan förekomsten av församlingsråd per stift följas via uppgiften i Kyrksam, och verksamhetsstatistiken ger nyckeltal för gudstjänstliv, diakonalt arbete, kör- och musikliv samt annan församlingsverksamhet.

En kompletterande bild kan fås genom enkätstudier, det vill säga via den interna ”Kyrkbussen”. Hösten 2016 ställdes frågor till ordförande för församlingsråden med fokus på bland annat ansvarsområden och upplevelse av möjlighet att påverka församlingsarbetet. Hela 78 procent har svarat på enkäten. Resultatet visar att i 45 procent av församlingsråden sitter komminister med, i 33 procent kyrkoherde och i 21 procent församlingsherde. De flesta upplever att de kan påverka den egna församlingens liv/verksamhet i hög eller mycket hög grad (50 procent anger i hög grad, 18 procent i mycket hög grad). Två tredjedelar av de svarande församlingsråden uppger att de tagit initiativ till någon verksamhet eller utvecklingsarbete inom församlingen. Drygt 60 procent av församlingsråden har ekonomiska medel att förfoga över. De vanligaste uppgifterna är församlingskollekt, att utse kyrkvårdar, samråd om församlingsinstruktionen, utse inventarieansvarig, och samråd om gudstjänstplanen. I enkäten har också ställts ett par öppna frågor om vad man tyckt fungerat bra i församlingsrådets arbete hittills under mandatperioden, och vad man önskar skulle fungera bättre. En mer utförlig redovisning av resultaten kommer att publiceras i *Nyckeln till Svenska kyrkan* som ges ut av kyrkokansliet under 2017.

Sammantaget visar genomgången att lämplig metod och form för att följa strukturförändringar, med fokus på församlingsråd, är att årligen följa utvecklingen via befintlig statistik och regelbundet återkommande enkätstudier, förslagsvis vart tredje eller vart femte år.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kapitel tre i *Nyckeln till Svenska kyrkan* från 2017 belyser de faktiska erfarenheterna av arbetet i församlingsråden under den föregående mandatperioden. Detta görs mot bakgrund av svaren på den enkät, ställd till ordförande i samtliga församlingsråd, som nämns ovan i kyrkostyrelsens återrapportering. I kapitlet beskrivs bl.a. upplevelsen av möjligheten att påverka, vad som upplevs fungera bra respektive mindre bra och tolkningar av församlingsrådets funktion i praktiken.

I Organisationsutskottets betänkande *Strukturfrågor* (O 2017:5) konstaterade utskottet att frågan om utvärdering m.m. av strukturutredningens konsekvenser har behandlats vid ett flertal tillfällen i utskottet sedan reglerna trädde i kraft den 1 januari 2014. Utskottet berörde b.l.a. att en lämplig metod för att följa upp frågor av denna karaktär är genom återkommande enkätstudier med ett par års mellanrum men med årlig uppföljning. I betänkandet betonade utskottet vikten av fortlöpande uppföljning av strukturförändringarna i enlighet med vad som anförts i återrapporteringen för 2017 (KsSkr 2017:2), och att denna uppföljning bör var särskilt inriktad på strukturförändringens konsekvenser för församlingar och församlingsråd. Utskottet ansåg även att en vidare fördjupning borde göras mot bakgrund av de resultat som den löpande uppföljningen har gett.

Utskottets överväganden

Motion 2018:32, 2018:34, 2018:36, 2018:78 och 2018:82

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:32.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:34.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:36.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:78.
5. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:82.
6. Kyrkomötet beslutar med anledning av motion 2018:36 och 2018:78 att uppdraga till kyrkomötets presidium att tillse att kyrkomötet får information om de utvärderingsinsatser rörande strukturfrågor som görs av kyrkostyrelsen.

Som en del av Organisationsutskottets arbete med detta betänkande har kyrkostyrelsens arbetsutskott för utskottet redovisat vilka analyser som genomförts, vilka utvärderingar som genomförs nu samt vilka framtida processer som kan vara aktuella i det fortsatta arbetet med att analysera och utvärdera erfarenheterna av strukturförändringarna.

Som har beskrivits i bakgrundsbeskrivningen är församlingen, som den grundläggande enheten, och församlingsbegreppet centrala utgångspunkter i frågor som behandlar hur utvecklingen av strukturförändringarna har sett ut fram till nu och vilken inriktning den bör ta framöver för att skapa goda förutsättningar inför framtiden. Av arbetsutskottets redogörelse har utskottet erfarit att det för närvarande pågår utvärderingar av genomförandet av strukturförändringarna på ett brett plan. I nuläget bedöms det vara för tidigt att inleda mer omfattande utvärderingar än de nu pågående. I nämnda redogörelse framgick att det av utvärderingarna finns erfarenheter som kan användas när en mer omfattande och fördjupande uppföljning bedöms vara aktuell. I närtid genomförs utvärderingsinsatser och en rapport om detta är planerad att lämnas till kyrkostyrelsen under första kvartalet 2019. Utskottet vill betona vikten av att det pågår kontinuerliga uppföljningar av detta slag för att tillgodose att församlingar och pastorat har ändamålsenliga förutsättningar att utföra den grundläggande uppgiften. Enligt utskottets mening är en del av detta att befintliga strukturer och resurser

används effektivt samt att genom samverkan och lärandeprocesser lyfta fram goda exempel för att gemensamt bidra till en utveckling inom områden som påverkas av samhällsutvecklingen. Ett exempel på en sådan användning är att utrymmet till delegation tillvaratas för lokala behov och möjligheter. Utskottet anser mot bakgrund av pågående utvärderingar av strukturutredningens konsekvenser inom olika områden att motionerna ska avslås. Utskottet föreslår dock kyrkomötet, med anledning av motion 2018:36 och 2018:78, besluta att uppdra till kyrkomötets presidium att tillse att kyrkomötet får information om de utvärderingsinsatser rörande strukturfrågor som görs av kyrkostyrelsen.

Motion 2018:56

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2018:56 med den ändring som framgår av utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen enligt *bilaga 1*.

Utskottet finner i likhet med motionären att regleringen i 4 kap. 19 § sista stycket första meningen kyrkoordningen kan ändras till ett krav på att minst en av kyrkvärdarna ska vara ledamot eller ersättare i församlingsrådet. Utskottet föreslår därför att kyrkomötet bifaller motionens förslag till kyrkoordningsändring. Enligt den nuvarande ordningen är kravet enligt bestämmelsen att minst två av kyrkvärdarna ska vara sådana ledamöter eller ersättare. Enligt utskottets mening kan den nuvarande ordningen med ett krav på minst två kyrkvärdar få till följd att uppgiften med att utse kyrkvärdar försvåras bl.a. hänförligt till utmaningar förknippade med att ett engagemang i en församling kan innebära fler än en uppgift i detta avseende. Det kan i och för sig finnas utmaningar av denna karaktär även med den föreslagna ändringen och utskottet vill samtidigt lyfta fram att samverkan även fortsättningsvis är centralt för att kunna utföra den grundläggande uppgiften.

Kyrkorättsnämnden har i sitt yttrande Kn 2018:4y uppmärksammat utskottet på att den föreslagna ändringen i kyrkoordningen kan genomföras om den ställs upp på angivet sätt och kompletteras med tid för ikraftträdande. Utskottet föreslår att datum för ikraftträdande ska vara 1 januari 2019.

Uppsala den 5 oktober 2018

På Organisationsutskottets vägnar

Louise Callenberg, ordförande

Philip Carlquist, sekreterare

Beslutande: Louise Callenberg, ordförande, Mattias Benke, Lars-Ola Dahlqvist, Lars G Linder, Maria Lagerman, Per Lindberg, Sven Gunnar Persson, August Hermansson, Christina Hjelm, Benny Ahreman Persson, Eric Westroth, Olov Lindquist, Victor Ramström, Marie Johansson och Irene Oskarsson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Märta Brita Forsberg Svensson, Arnold Boström och Linda Lindberg.

Biskoparna Ragnar Persenius och Åsa Nyström har deltagit i utskottets överläggningar.

Bilaga 1 Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen att 4 kap. 19 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

19 §

Församlingens kyrkoråd eller, om församlingen ingår i ett pastorat, församlingsrådet väljer kyrkvärdar för mandatperioden. Till kyrkvärd får den väljas som

1. tillhör Svenska kyrkan,
2. är döpt, och
3. har fyllt 16 år.

Minst *två* av kyrkvärdarna ska *alltid* vara *ledamöter* eller ersättare i församlingens kyrkoråd eller i församlingsrådet. Ingen får vara kyrkvärd i mer än en församling samtidigt.

Minst *en* av kyrkvärdarna ska vara *ledamot* eller ersättare i församlingens kyrkoråd eller i församlingsrådet. Ingen får vara kyrkvärd i mer än en församling samtidigt.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2019.

Förhållandet mellan pastorat och församling

Läronämndens yttrande över motionerna 2018:32, 2018:34 och 2018:56

Svenska kyrkan framträder lokalt som en församling. Denna är den primära enheten inom kyrkan. Församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Syftet är att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas. [...] Flera församlingar kan samverka i ett pastorat. (Inledningen till kyrkoordningens andra avdelning)

Kyrkoordningen framhåller också att gudstjänstlivet är konstitutivt för församlingens identitet: ”Utan gudstjänsterna och gudstjänstgemenskapen finns ingen församling.” (Inledningen till kyrkoordningens åttonde avdelning)

Församlingens styrning kan utformas på flera sätt vilket Läronämnden anförde i sitt yttrande Ln 2013:8y:

Läronämnden framhåller i yttrande Ln 2012:3y att ”det lokala självstyret har utformats på flera sätt genom historien och kan från läromässig synpunkt gestaltas på olika sätt”.

Ur läromässig synvinkel är bibehållandet av det lokala självstyret en del av vår kyrkas tradition och formerna för detta kan variera.

Läronämnden understryker att det ur ett evangelisk-lutherskt perspektiv är viktigt att värna församlingen som kyrkans primära enhet, vilket förutsätter en kontinuerlig reflektion över vad det innebär att vara församling.

Uppsala den 31 augusti 2018

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Jenny Sjögren, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Eva Nordung Byström, biskop Åsa Nyström, biskop Thomas Petersson, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Marta Axner Ims, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Winnige.

Kyrkomötet
Kyrkorättsnämndens yttrande 2018:4y

Kyrkvårdar i församlingsråd

Kyrkorättsnämndens yttrande över motion 2018:56

I motion 2018:56 föreslås en sådan ändring i 4 kap. 19 § att minst en istället för minst två av en församlings kyrkvårdar ska vara ledamot eller ersättare i en församlings kyrkoråd eller såvitt gäller församlingar i ett pastorat i församlingsrådet.

De principiella synpunkter på uppställningen av ett förslag till ändringar i kyrkoordningen och på beredningen av ett sådant förslag som Kyrkorättsnämnden framför i yttrandet 2018:2y gäller även beträffande motion 2018:56.

Ur formell synvinkel kan den föreslagna ändringen i kyrkoordningen genomföras om den ställs upp på angivet sätt och kompletteras med tid för ikraftträdande.

Uppsala den 29 augusti 2018

På Kyrkorättsnämndens vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Närvarande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Stig Eriksson, Mattias Benke, Bengt Kjellgren, Manilla Bergström, Lotta Lind, Mats Törnered och biskop Ragnar Persenius.